

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060103

DOM
2014-11-19
Stockholm

Mål nr
M 10424-13

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2013-10-28 i mål nr M 3855-12, se bilaga A

KLAGANDE

A R

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Södermanlands län

2. Swedish Biogas International Stigtomta AB, 556848-9222

Ombud: D D

SAKEN

Tillstånd till produktion av biogas på fastigheten X i Nyköpings kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på så sätt att följande ändringar görs i Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Södermanlands län beslut den 29 maj 2012 (dnr 551-5268-2011).

a) Under rubriken *Tillstånd* görs följande tillägg.

Tillståndet avser de avfallskategorier som anges i bilaga B till denna dom.

Sådana avfallsråvaror som i bilaga B har markerats med * får användas i produktionen först sedan de testats i anläggningen, resultatet av testet redovisats till

Dok.Id 1164705

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

tillsynsmyndigheten inom en vecka sedan det genomförts och tillsynsmyndigheten därefter godkänt avfallet som råvara för fortsatt produktion.

b) Under rubriken *Villkor för verksamheten* läggs följande villkor till.

14 a. Vatten som kan förorenas av olja från uppgraderingsanläggningen ska behandlas i oljeavskiljare.

c) Under rubriken *Bemyndiganden* ska första strecksatsen ha följande lydelse.

- meddela ytterligare villkor gällande luktolägenheter från verksamheten, inklusive krav på parallella system vid byte av kolfilter, enligt villkor 8

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

A R har – som det får förstås – i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska förena tillståndet med villkor om att anläggningen ska vara luktfri samt att anläggningen direkt ska stängas vid någon typ av lukt som tyder på ett icke slutet system eller fel i detsamma och att verksamheten får återupptas endast när problemen är helt åtgärdade. I andra hand har han yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska lämna Swedish Biogas International Stigtomta AB:s ansökan om tillstånd utan bifall.

Länsstyrelsen i Södermanlands län och **Swedish Biogas International Stigtomta AB** (bolaget) har motsatt sig ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

A R har anfört bl.a. följande till stöd för sin talan.

Lokalisering

Den nuvarande lokaliseringen är högst olämplig då den ligger nära Yngaren, vilken är en stor dricksvattentäkt för Nyköpings- och Oxelösundsområdet. Ett skäl för gårdar i närheten av Stigtomta att leverera gödsel till biogasanläggningen är att kunna få del av mycket rötat material från hönsgödsel att lägga ut på de egna gårdarna. Detta är uppseendeväckande då läckage av främst fosfor och kväve kan motverka det av länsstyrelsen förordade syftet att minska dessa ämnens urlakning. Ska gödselspridning tillåtas på dessa marker bör ett krav på strukturkalkning också införas. Anläggningen skulle istället kunna ligga på egna och brukade marker som Rösäng och Sjukälla har mellan Korsbäcken och Hässelby. På sträckan om cirka 1,2 mil är det glesbyggt och transportsträckorna skulle minska avsevärt då cirka 80 procent av producerad gödsel skulle komma från närområdet. En annan fördel skulle vara närheten till E4:an för gastransporterna. Vägarna till vissa gödselleverantörer är i dåligt skick och avstängda delar av året.

Skyddsåtgärder för reducering av lukt vid substrathantering

Nuvarande villkor är inte tillräckliga då villkoret ”begränsa störande lukt” inte tillräckligt reglerar föreslagna åtgärder och lämnar öppet för bedömningar och framtida tyckande. Mot bakgrund av de problem som andra biogasanläggningar i Sverige, bl.a. i Skövde, uppvisar, behövs för att tillstånd ska kunna ges en garanti från bolaget att bygga ett helt inkapslat system i anläggningen för att förhindra att lukt läcker ut. I Tyskland finns helt luktfria biogasanläggningar med inkapslade och slutna system, bl.a. eftersom all slamsugning och slamtömning sker i slutna system samt att det vid påfyllning av slam sker tryckutjämning mellan olika brunnar så att inget övertryck uppstår av överskottsluft. Dessutom måste alla brunnar ha ett fast tak, t.ex. ett betongvalv vilket motverkar luktläckage. Vid processer med fasta produkter ska dessa ”skruvas” in i anläggningen och systemet bör ha en luftsluss så att lukter inte kan släppas ut via skruven.

Länsstyrelsen har anfört bl.a. följande till stöd för sitt bestridande. A R föreslår åtgärder och hantering för att lukt från anläggningen ska förhindras. De föreslagna ändringarna medför inte något ytterligare som inte redan omfattas av villkoren 6–9 i miljöprövningsdelegationens beslut. Dessa villkor innebär att motsvarande åtgärder och hantering som beskrivits i överklagandet kommer att finnas vid anläggningen. Tillståndet har förenats med villkor om bl.a. sluten hantering av flytgödsel och flytande substrat samt rening med kolfilter eller liknande luktreduceringsanläggning av utgående luft från anläggningsdelar som kan innehålla illaluktande ämnen. Det föreligger inte behov att föreskriva ytterligare villkor om besiktning eftersom luktreduceringsanläggningarna även ska vara slutbesiktigade och tagna i drift innan produktionsprocessen får påbörjas eller provdrift genomföras. De föreskrivna försiktighetsmått i delegationens beslut är därmed tillräckliga för att begränsa för omgivningen störande lukt från anläggningen. Villkor 8 låser inte fast bolaget till användning av kolfilter. Det kan inte krävas att bolaget inför parallella system för rening av luktande gaser mot bakgrund av hur sällan byten av filtermassa sker.

Bolaget har anfört bl.a. följande till stöd för sitt bestridande. Bolaget har i ansökan och under processen beskrivit hur anläggningen är konstruerad och vilka skyddsåtgärder

som avses vidtas. Någon garanti för inkapsling lämnas dock inte. Ett villkor med innebörden att hela anläggningen ska stoppas vid eventuellt fel på anläggningen eller de processdelar som ska eliminera lukt skulle med tanke på avståndet till A R (1,5 km) och de kostnader det skulle medföra vara alltför ingripande. Risken för lukt, med de skyddsåtgärder som redan föreslagits av bolaget, är mycket liten.

Skyddsåtgärder för reducering av lukt vid substrathantering

De villkor om skyddsåtgärder och egenkontroll som föreskrivits för verksamheten genom den överklagade domen innebär att de hänsynskrav som uppställs i miljöbalken avseende försiktighet och lokalisering är uppfyllda.

Anläggningen har designats med olika typer av försiktighetsåtgärder, vilka är anpassade till respektive substrats benägenhet att avge lukt, för att ta hand om eventuell luktolägenhet. Avfall från slakterier, hushåll och livsmedelsindustrin har en större benägenhet att skapa luktolägenhet än gröda och växtrester. Den dominerande råvaran kommer vid aktuell anläggning vara gödsel. Inslag av industriella biprodukter och avfall kommer alltid vara i minoritet. Substrat i form av slakteriavfall, avfall från fiskberedning samt fettavskiljarslam kommer att lagras i täta tankar där eventuell frånluft avleds till luktreducerande filter, t.ex. kolfilter. Lastningen från fordon till tank sker med slang som kopplas med tät koppling, t.ex. en s.k. mejerikoppling. Substratet kommer sedan att pumpas till hygieniseringstankar och vidare till rötchammare, vilket är en helt sluten process.

Gödselbrunnar kommer vara försedda med ”lossningstratt” som i sin tur har ett vattenlås, vilket innebär att det endast är en liten yta av gödsel, cirka 30-50 cm², som är kommunicerande med omgivningen. Konstant undertryck kommer att råda och anläggningen kommer att vara ansluten till kolfilter.

Aktivt kol kommer att användas i anläggningens båda filter, men om det visar sig att bättre teknik finns tillgänglig finns möjlighet att ändra det valet. Bolaget är väl förtroget med skrubberteknik i uppgraderingsanläggningen. Vid installation av uppgraderingsanläggning kontrolleras bl.a. pH-värde och tryck.

Inkommande substrat kan delas in enligt följande.

Substrattyp	Flytande/fast	Lagringsalternativ	Skyddsåtgärd (se nedan)
Gröda	Fast	Platta	3
Växtrester	Fast	Platta	3
Gödsel	Flytande och fast	Brunn samt platta	1 & 2
Slaktavfall	Flytande	Tank	1
Fettavskiljar- slam	Flytande	Tank	1
Mejeri	Flytande	Tank	1
Veg. industriella biprodukter	Flytande och fast	Tank samt platta	1 & 2

Totalt beräknas den årliga mängden substrat till 72 000 ton, varav 50 000 ton flytgödsel, 7 000 ton fastgödsel, 11 000 ton grönmassa och spannmålsavfall samt 4 000 ton restprodukter från livsmedelsindustrin. Provlans av nya avfallsslag kommer att testas tekniskt och luktmässigt innan bolaget ingår avtal om leverans.

Följande skyddsåtgärder har föreslagits för att ta hand om eventuella luktolägenheter från dessa typer av substrat.

1. Gödsellastningsbrunnen och tank för lagring av flytande substrat kommer anslutas mot luktreducerande utrustning,
2. Substrat som kan ge upphov till lukt ska förvaras under täckning,
3. Endast korttidslagring på anläggningen, kontinuerlig luktrondering för att upptäcka eventuell lukt snabbt och därmed sätta in omgående åtgärder,
4. Hygieniseringstankar med luktreducerande filter, alternativt kommer hygieniseringstankar komma att integreras i ett slutet system,
5. Bolaget kommer nyttja processkemikalier som tillsätts i röt-kammaren för att binda merparten av biogasens svavelväte i biogödseln för att minska risken för luktolägenhet och belastningen på luktreducerande utrustning. Detta är särskilt viktigt avseende slaktavfall, som innehåller mycket svavel,
6. Biogödselbrunn kommer vara utrustad med gastätt tak samt uppsamling av biogas mot röt-kammare,

7. Ventilationsluft från gasuppgraderingen kommer vara ansluten mot kolfilter.

Lokalisering

Mängden gödningsämnen och tidpunkt då dessa får läggas på åkrarna är reglerade i särskild ordning för de lantbrukare som berörs och tillsyn bedrivs av behöriga myndigheter. Huruvida det biogödsel som kommer att produceras vid den ansökta verksamheten bör, ska eller får läggas ut på de landområden som A R nämner är inte föremål för prövning i detta mål.

Till plats för verksamheten valdes Rösäng eftersom platsen har minst antal hushåll inom en radie av 500 meter vid en jämförelse med Sjukälla och Gromossen. Rösäng har också mark som är skogsbeklädd, vilket ger möjlighet att spara träridåer som kan vara ett skydd mot påverkan på landskapsbilden och skydd mot omgivningspåverkan i form av bl.a. buller.

YTTRANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljönämnden i Nyköpings kommun (nämnden)

Nämnden är i grunden positiv till att tillvarata energiinnehållet i gödsel och annat organiskt avfall genom att utvinna biogas och därmed kunna ersätta fossilt bränsle med förnyelsebart. Det förekommer dock alltså stora problem med lukt vid andra redan byggda biogasanläggningar.

Bästa tillgängliga teknik ska användas för att förhindra lukt. Om så sker kan verksamheten bedrivas på den ansökta platsen. Bolagets val av teknik är inte förenligt med kraven på BAT. Med den valda tekniken och med endast några hundra meter till närboende kommer det sannolikt att bli stora problem med lukt. Kombinationen av kolfilter och skrubber har fungerat dåligt vid andra biogasanläggningar.

Nämnden har föreslagit att ett tillägg ska göras till villkor 8 med följande lydelse. *Det ska finnas parallella system för rening av luktande gaser. Vid byte av filtermassa i ett filter, ska de luktande gaserna ledas genom filtermassan i ett annat filter.*

Nämnden har vidare föreslagit följande tillägg till villkor 9. *Senast tre månader innan anläggningen börjar byggas ska bolaget redovisa förslag till teknik i enlighet med BAT för att begränsa lukt från anläggningen. Valet ska motiveras utifrån vilka typer av substrat som kommer att användas och erfarenheter från luktreducering vid andra biogasanläggningar eller motsvarande anläggningar där man reducerar lukt. Reningsteknikens effektivitet på utsläpp av metan respektive svavelväte ska redovisas samt hur detta ska kontrolleras. Möjligheter att installera efterrötkammare eller motsvarande ska också redovisas. Redovisningen ska lämnas till Miljöprövningsdelegationen/tillsynsmyndigheten för föreskrivande av eventuellt ytterligare nödvändiga villkor.*

Nämnden har också anfört att villkor avseende utsläpp till vatten bör omfatta krav på att eventuell utgående olja från uppgraderingsanläggningen ska tas om hand så att oljan inte når omgivningen samt att verksamhetsområdet ska förses med tät yta innan verksamheten startar.

Exempel från Skövde

Miljöenheten har varit i kontakt med Miljösamverkan Östra Skaraborg om en biogasanläggning i Skövde. Anläggningen ligger cirka 200 meter från närmaste granne. Man tar emot avfall från slakteri och mejeri för rötning. Det kommer i ledning direkt till rötkammaren. Omfattningen är lika stor som den ansökta verksamheten vid Jönåker i ton substrat räknat. Vid anläggningen i Skövde har man slutna system och en mottagningshall för avlastning av substrat. Utgående luktande faser från bufferttankar och rötkammare renades från början i biofilter och gaser från uppgraderingsanläggningen renades i kolfilter. Det upptäcktes efter start av anläggningen att filtren inte var anpassade efter gasernas innehåll av svavelväte och fukt. Svavelvätet har t.ex. sänkt pH i biofiltret så att det har slutat fungera. Kolfiltret har i första hand absorberat vatten och släppt förbi luktande ämnen. Bolaget har nu installerat en serie filter – katalytiskt kolfilter och biofilter – och på senaste tiden har man inte haft några klagomål om lukt. Man har nu också bra kontroll på vilken halt av svavelväte som kommer ut ur kolfiltret så att man vet när det måste bytas. Utsläppen av avgaserna sker vidare på en högre höjd än tidigare.

Exempel från Örebro

Miljöenheten har pratat med miljökontoret i Örebro om biogasanläggningen som drivs av bolaget i samma stad. Anläggningen är något större i omfattning än den planerade vid Jönåker. Man använder i huvudsak vegetabiliskt substrat som lagras i tankar. Fast avfall lagras på platta. Ensilage lagras i ”plastkorvar”. Närmaste grannar är några friliggande villor 500 meter söder om anläggningen. De ligger inte i vindriktningen, men när vinden legat på åt det håller har de lidit mycket av lukten. Det finns även bostäder på en kilometers avstånd, på andra sidan en skogsriddå, där man störts av lukt. Det som framförallt har varit problem är uppgraderingen av gasen. Man har tidigare haft kolfilter efter skrubbern och det har inte fungerat. Man var tvungen att byta filtret en gång per månad. Vid byte behövs parallella system annars luktar det en vecka. Nu använder man istället s.k. Regenerative Thermal Oxidation, RTO, där de luktande gaserna förbränns och det fungerar bra. Det får betraktas som BAT. Ett annat luktproblem är en damm, som från början var tänkt att samla upp dagvatten. Nu samlar den vatten även från upplagsytor för substrat. Om substratrester blir kvar på ytan förs de med nederbörd till dammen och ger en lukt som av svingödsel. Bolaget har blivit bättre på att samla upp substratrester, så det är inte ett lika stort problem nu. Enligt tillsynsmyndigheten har det tagit fem år att få ordning på anläggningen och under tiden har flera närboende känt sig tvungna att flytta därifrån. Bolaget har använt sig av dåliga lösningar som man sedan har varit tvungen att ge upp för dyrare och bättre teknik. Dessutom har tillsynsmyndigheten uppmärksammat utsläpp av olja från uppgraderingsanläggningen, som inte redovisats i ansökan. Tidigare gick oljan till en oljeavskiljare som snabbt fylldes och måste tömmas ofta. Nu har man installerat en olje-skimmer.

Exempel från Katrineholm

Miljöenheten har varit i kontakt med miljökontoret i Katrineholm. Anläggningen i kommunen ligger i ett jordbruksområde med närmaste grannen på knappt 100 meters avstånd. Grannfastigheten är uppköpt av bolaget. Verksamheten producerar 4 000 000 m³ gas av 90 400 ton substrat. Man använder fast kycklingödsel, flytande svingödsel, flytande fettavskiljarslam, avrens från spannmål och drav som substrat. Problemen på anläggningen är bl.a. lukt, liknar ruttna ägg och hundbajs, men också att

den planerade separationen av rötresten (i en flytande kväverik del och en annan fastare fosforrik del) inte fungerar. Lukten kommer bl.a. från uppgraderingsanläggningen och från lagertankar för gödsel när denna rörs om. När gödsel ska hygieniseras blandas den fasta i den flytande och då lyfts lock från behållarna av och lukten kommer ut. Det finns reningsutrustning för luften från gödselbehållarna. Tillsynsmyndigheten uppger att gasen även tar sig igenom de lufttäta taken över gödselbehållarna. Från uppgraderingen renas utgående gas i kolfilter. Filtret byts ofta, oftare än vad som var planerat från början. Eftersom nytt substrat hela tiden matas in i rötammaren och rötrest hela tiden matas ut kommer allt substrat inte att vara rötat när rötresten går ut från kammaren. Det medför att en del metan avgår från rötresten utanför rötammaren. Tekniken uppfyller inte de krav som kan ställas. Efterrötammare är nödvändig. Lagringen av de fasta substraten har inte heller haft tillräckligt mycket utrymme. Det har man fått komplettera i efterhand. Uppvärmningen sker med hjälp av fastbränslepanna som också fått klagomål. Det går dessutom åt mycket vatten i processen, så man har fått köra vatten till anläggningen och även pumpa vatten från Forssjösjön. Uppgraderingsanläggningen fylls på med cirka 20 liter olja i veckan. Det går sedan ut en del spillolja från anläggningen. Man har nu installerat en skimmer för att ta hand om oljan. I Katrineholm har det skett flera utsläpp och läckage av både gödsel och hydraulolja vid anläggningen som lett till att man fått gräva ur marken för att sanera spillet. Det är viktigt att hårdgöra alla ytor inom anläggningen för att kunna samla upp spill. Verksamheten drivs sju dagar i veckan och transporter går också sju dagar i veckan. Det har inte blivit fem dagar, som det var sagt i ansökan.

Den planerade anläggningen vid Jönåker

Vid den planerade anläggningen vid Jönåker finns den närmaste byggnaden på några hundra meters avstånd och ytterligare några på 600-800 meters avstånd i vindriktningen. Den största delen substrat ska enligt ansökan vara gödsel och resten kan vara olika typer av organiskt avfall från olika branscher – bl.a. slakt- och mejeriavfall. Man uppger i handlingarna från 30 januari 2014 att flytande substrat ska lagras i tank och anslutas till luktreducerande utrustning där bolaget förespråkar aktivt kolfilter. Kolfilter nämns även som luktreducerande lösning för gasuppgraderingen. I de ursprungliga ansökningshandlingarna finns också angett att dagvatten från

hårdgjorda ytor ska ledas till en damm som vid anläggningen i Örebro. Om den modellen väljs, måste detta skötas på ett bra sätt för att luktproblem inte ska uppstå – precis som i Örebro. Om olja kommer att släppas ut från uppgraderingsanläggningen, som vid anläggningen i Örebro, framgår inte av handlingarna.

Nämndens bedömning

Avståndet till närmaste grannar vid den planerade anläggningen vid Jönåker är litet, utifrån de erfarenheter av luktstörningar som tillsynsmyndigheterna i Skövde, Örebro och Katrineholm noterat vid tillsyn. Att använda kolfilter för att reducera lukt efter uppgradering med vattenskrubbteknik, som bolaget nämner i handlingarna från 30 januari 2014, har tillsynsmyndigheterna för anläggningarna i Skövde och Örebro redan dömt ut. Det kan inte bedömas vara bästa möjliga teknik. Denna otillräckliga lösning har också bidragit till att närboende har sett sig tvungna att flytta från området i Örebro.

Det befaras att om bolaget återigen bygger en anläggning, utan att använda sig av de erfarenheter som bolaget och andra aktörer fått av redan i drift tagna anläggningar, kommer resultatet att bli detsamma som på andra platser i Sverige – år av luktproblem för närboende som i värsta fall ser sig tvungna att flytta.

Den ansökta verksamheten kan inte tillstyrkas mot bakgrund av verksamhetens planerade lokalisering vid Jönåker och den nu redovisade tekniken för reduktion av lukt. Om verksamheten ska kunna tillåtas, måste det först utredas ordentligt inför start vilken typ av substrat som kommer att användas och vilken halt av t.ex. vatten och svavelväte de avgående gaserna därmed kommer att få. Utifrån detta bör det redovisas vilken typ av reningsutrustning man planerat och vilken reningseffekt den utrustningen kan ge. Även när det gäller material, som vilken täckning som behållare för gödsel ska ha för att inte släppa ifrån sig metan och lukt, måste man dra lärdom av befintliga anläggningar och använda en fungerande teknik från början. Anläggningen ska använda sig av bästa möjliga teknik. Möjlighet till efterrötning bör utredas, så att så mycket metan som möjligt hamnar i fordonsgasen och inte läcker ut i atmosfären. Alla system som går att täta ska vara täta och ska inte behöva öppnas för påfyllning. Möjlighet att bygga in eventuell avlastning i inomhushall bör också utredas. Innan

verksamheten startar ska det finnas tillräckligt med lagringsutrymmen för fast substrat och de ska vara täckta om det finns risk för lukt. Det finns inget behov av provisoriska föreskrifter utan det viktiga är att BAT används redan från start. När det gäller krav på parallella system har det på biogasanläggningen i Örebro varit nödvändigt att byta kolfilter efter uppgraderingsanläggningen en gång per månad och det har, enligt tillsynsmyndigheten, tagit upp till en vecka att byta filter. Även i Katrineholm tycks filtret ha bytts ofta.

Förbrukningen av vatten bör också utredas så att det finns tillräcklig tillgång till vatten. Uppvärmning med bränslen som kan lukta mycket, t.ex. halm, ska undvikas i närheten av bostäder. Spillolja från uppgraderingsanläggningen måste kunna tas omhand så att oljan inte når dag- eller spillvattensystem. Hela ytan för verksamheten, där det kan förekomma spill, ska tätgöras för att eventuellt spill och läckage ska kunna tas omhand.

Naturvårdsverket har avstått från att yttra sig i målet.

Bolaget har i anledning av nämndens yttrande anfört i huvudsak följande. Då tillståndsprocessen dragit ut på tiden har många erfarenheter dragits sedan ansökan lämnades in, vilket medför att ansökningshandlingarna inte speglar vare sig organisation eller de nya rutiner som kommer att användas vid anläggningen. En omfattande omorganisation av bolaget har även skett sedan ansökan lämnades in. Detta medför att tidigare problem vid anläggningarna i Katrineholm och Örebro inte ska få den tyngd vid prövningen som nämnden anser. Det finns viktiga skillnader mellan den planerade anläggningen och anläggningarna på dessa orter. Koncernens anläggning i Lidköping har inte haft några klagomål.

Den närmaste byggnaden som nämns ligger cirka 350 meter norr om den planerade verksamheten. De uppgifter som bolaget tagit del av gör gällande att denna byggnad är obebodd, men att den tidigare har hyst åretruntboende. Närmaste övrig bostad ligger på 500–600 meters avstånd från verksamheten.

Bolaget avser att hårdgöra alla körytor, vilket minskar risken för inträngning i mark och spill samt även för haveri. Det spill som förevarit i övriga verksamheter är huvudsakligen haveri på hydrauloljeslangar på transportfordon som externa aktörer nyttjar för transport av substrat och biogas/biogödsel. Bolaget avser inte att hårdgöra hela verksamhetsområdet då det skulle innebära en omöjlig hantering av dagvatten vid 10- respektive 100-årsregn samt även innebära en risk för skada på utrustning och översvämning av anläggningen med utsläpp som följd.

Den metod för reducering av lukt från de olika anläggningsdelarna och som redovisats i ansökningshandlingarna utgör bästa möjliga teknik. En biogasanläggning skiljer sig från andra industrianläggningar på så vis att den råvara som matas in i anläggningen är avgörande för mängden ämnen som avgår i gasform. De erfarenheter som bolaget dragit från andra anläggningar samt den planerade utformningen av den ansökta verksamheten, inklusive valda substrat, gör att bolaget anser att valda skyddsåtgärder är bästa tillgängliga teknik sett till den risk för omgivningspåverkan som föreligger. De substrat som kommer att användas har redovisats och regelmässigt görs laboratorieanalys av det substrat som ska användas.

När det gäller parallella system motsätter sig bolaget ett krav på sådana eftersom byte av filtermassa endast bedöms ske några gånger per år och ett byte endast tar cirka tre timmar. Det är inte miljömässigt motiverat eller ekonomiskt rimligt att ställa ett sådant krav. Nämndens krav på utformning av villkor 9 behövs inte eftersom villkoren 6–9 redan har en formulering som fyller samma funktion. Bolaget är dock inte främmande för att vidare utreda frågan om BAT för luktreducering genom provotid med nuvarande villkor 6–9 som provisoriska föreskrifter. Detta kan dock vara olämpligt eftersom skyddsåtgärder för lukt är så starkt förknippade med tillåtligheten att ett provotidsförfarande kan anses vara uteslutet.

Vad gäller avlastningshall poängteras att en sådan inte minskar risken för lukt eftersom dörrarna av naturliga skäl inte kommer vara stängda kontinuerligt.

Mängden metan som avgår till atmosfären från den biogödsel som produceras minskas om s.k. efterrötning genomförs. Istället ökar dock halten ammoniumkväve i utgående

biogödsel. Trenden går dock mot längre uppehållstid i röt-kammare, vilket minskar risken för metanslip. Den planerade verksamheten kommer att avpassas för att få ut så mycket biogas som möjligt ur det substrat som går in i röt-kammare. I viss mån får detta anses vara självreglerande då bolaget av naturliga skäl vill få mesta möjliga utbyte av ingående substrat och detta kommer leda till tillräckliga uppehållstider i röt-kammare för att tillgodose miljöbalkens krav på god hushållning av råvaror och övriga hänsynsregler.

Bolaget kommer att installera en kompressor som ser till att någon avgång av olja från uppgraderingsanläggningen inte uppstår. Bolaget motsätter sig inte att ett villkor med innebörden att eventuellt oljespill från uppgraderingen ska omhänderas och åtar sig att installera oljeavskiljare för att omhänderta oljeförorenat vatten från uppgraderingen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen gör i huvudsak ingen annan bedömning i fråga om verksamhetens tillåtlighet än den som underinstanserna gjort. Lokaliseringen av verksamheten uppfyller således de krav som kan ställas enligt miljöbalken.

En viktig faktor för risken för uppkomst av lukstörningar är vilka substrat som används för produktionen av biogas. Gödsel, växtrester och liknande avfall medför typiskt sett mindre risker för lukt än avfall från exempelvis bearbetning av kött och fisk. För att begränsa riskerna för uppkomst av störande lukt ska därför tillståndet utformas på så sätt att andra avfallsslag än gödsel, växtrester m.m. som är mer riskabla ur ett luktperspektiv får användas först efter test i anläggningen och därefter godkännande av tillsynsmyndigheten. Test av nya avfallsslag bör få genomföras på det sätt som bolaget angett, men rapport från ett sådant test måste ges in till tillsynsmyndigheten inom en vecka från det att testet gjordes och myndighetens godkännande ska krävas om dessa avfallsslag ska få tas in i produktionen. I enlighet med kraven i 22 kap. 25 a § miljöbalken bör samtliga avfallsslag som omfattas av tillståndet anges i domen. Av domslutet och bilaga B till domen ska framgå dels vilka avfallsslag som omfattas av tillståndet, dels vilka av dessa som måste testas och godkännas särskilt av tillsynsmyndigheten innan de får tas in i reguljär produktion.

När det gäller frågan om parallella system vid byte av kolfilter finner Mark- och miljööverdomstolen att det finns utrymme att ställa krav på ett sådant system med stöd av den föreskrift om delegation som är kopplad till villkor 8. Föreskriften bör formuleras så att det tydligt framgår att tillsynsmyndigheten har möjlighet att meddela villkor om parallella system vid byte av kolfilter.

Bolaget har åtagit sig att installera oljeavskiljare för att omhänderta oljeförorenat vatten från uppgraderingsanläggningen. Ett villkor om detta är miljömässigt motiverat och ska därför tas in i tillståndet. För att säkerställa att oljeavskiljaren är rätt dimensionerad och att den underhålls på ett riktigt sätt bör halten olja i vattnet från oljeavskiljaren kontrolleras inom ramen för det kontrollprogram som enligt villkor 20 i Miljöprövningsdelegationens beslut ska finnas och följas.

I övrigt finner Mark- och miljööverdomstolen inte skäl att göra några andra bedömningar än de som underinstanserna har gjort. Det som anförts i Mark- och miljööverdomstolen medför inte heller skäl för att ändra de tidigare avgörandena på annat än enligt vad som framgår av domslutet.

Mark- och miljööverdomstolens dom får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Ulla Bergendal, tekniska rådet Anna-Lena Rosengården, hovrättsrådet Åsa Marklund Andersson, referent, samt tf. hovrättsassessorn Joel Björk-Werner.

Föredragande har varit Anna Zilla.

Bilaga B

Avfall	Avfallskod	Kommentar
Avfall från jordbruk m.m.	02 01	
Slam från tvättning och rengöring	02 01 01	
Vävnadsdelar från djur*	02 01 02	
Växtrester	02 01 03	Ensilagerester, lagerskadad spannmål m.m.
Gödsel	02 01 06	Spillning och urin från djur, naturgödsel m.m.
Annat avfall*	02 01 99	
Avfall från bearbetning och beredning av kött, fisk och andra livsmedel av animaliskt ursprung*	02 02	
Slam från tvättning och rengöring*	02 02 01	
Vävnadsdelar från djur*	02 02 02	Slaktavfall m.m.
Material som är olämpliga för konsumtion eller beredning*	02 02 03	
Slam från avloppsbehandling på produktionsstället*	02 02 04	Fettavskiljarslam m.m.
Annat avfall*	02 02 99	
Avfall från bearbetning och beredning av frukt, grönsaker, spannmål, ätliga oljor, kakao och tobak; tillverkning av konserver; tillverkning av jäst och jästextrakt, bearbetning och jäsnings av melass	02 03	
Slam från tvättning, rengöring, skalning, centrifugering och separering m.m.	02 03 01	Potatisskal m.m.
Konserveringsmedelsavfall*	02 03 02	
Avfall från vätskeextraktion	02 03 03	
Material som är olämpliga för konsumtion eller beredning	02 03 04	

Slam från avloppsbehandling på produktionsstället	02 03 05	
Annat avfall*	02 03 99	
Avfall från sockertillverkning	02 04	
Kalciumkarbonat som inte uppfyller uppställda krav	02 04 02	
Slam från avloppsbehandling på produktionsstället	02 04 03	
Annat avfall*	02 04 99	
Avfall från tillverkning av mejeriprodukter*	02 05	
Material som är olämpliga för konsumtion eller beredning*	02 05 01	Felkörningar, mjölk och grädde med utgången datum m.m.
Slam från avloppsbehandling på produktionsstället*	02 05 02	Flotations slam m.m.
Annat avfall*	02 05 99	
Avfall från bagerier och konfektyrfabriker	02 06	
Material som är olämpliga för konsumtion eller beredning	02 06 01	
Konserveringsmedelsavfall*	02 06 02	
Slam från avloppsbehandling på produktionsstället	02 06 03	
Annat avfall*	02 06 99	
Avfall från produktion av alkoholhaltiga och alkoholfria drycker (utom kaffe, te och kakako)	02 07	
Avfall från tvättning, rengöring och mekanisk fragmentering av råvaror	02 07 01	
Avfall från spritdestillation	02 07 02	
Avfall från kemisk behandling	02 07 03	
Material som är olämpliga för konsumtion eller beredning	02 07 04	

Slam från avloppsbehandling på produktionsstället	02 07 05	
Annat avfall*	02 07 99	

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2013-10-28
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 3855-12

KLAGANDE

1. J C
2. T C
3. TLC
4. G F
5. A G
6. A J
7. G J
8. M J
9. J L
10. A L
11. J L
12. J R
13. M R
14. P R
15. A R
16. L S

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Södermanlands län
2. Swedish Biogas International Stigtomta AB

Ombud för 2: D D

SAKEN

Tillstånd till produktion av biogas på fastigheten Nyköping X

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Södermanlands läns beslut 2012-05-29 i ärende nr 551-5268-2011,
se [bilaga 1](#)

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar G Fs, J Rs, M Rs och P Rs yrkanden om ersättning.
2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena i övrigt.

Dok.Id 283349

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104	Augustendalsvägen	08-561 656 00	08-561 657 99	måndag – fredag
131 26 Nacka Strand	20	E-post: mmd.nacka@dom.se		08:30-16:00
		www.nackatingsratt.domstol.se		

BAKGRUND

Swedish Biogas International Stigtomta AB (Swedish Biogas eller bolaget) ansökte om tillstånd till uppförande och drift av en biogasanläggning med tillhörande uppgraderingsanläggning inom fastigheten Nyköping X. Länsstyrelsen i Södermanlands län, miljöprövningsdelegationen, lämnade genom beslut den 29 maj 2012 bolaget tillstånd till den ansökta verksamheten. Villkorens närmare utformning framgår av miljöprövningsdelegationens beslut, se bilaga 1.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

J C, T C, TLC och A G (J C m.fl.) har, som de får förstås, yrkat att beslutet ska upphävas.

G F, J R, M R och P R

(G F m.fl.) har, som de får förstås, yrkat att beslutet ska upphävas. Vidare har G F yrkat ersättning med 500 000 kr avseende minskat fastighetsvärde.

A J, G J, M J och L S (A J m.fl.) har, som de får förstås, yrkat att beslutet ska upphävas.

A L och J L har, som de får förstås, yrkat att beslutet ska upphävas.

J L har yrkat att beslutet ska upphävas.

A R har, som han får förstås, i första hand yrkat att beslutet ska upphävas och i andra hand att tillståndet ska villkoras med att utsläppen från anläggningen ska vara luktfria.

Länsstyrelsen i Södermanlands län (länsstyrelsen) och Swedish Biogas har bestritt ändring.

UTVECKLING AV TALAN

Till stöd för sin respektive talan har parterna anfört sammanfattningsvis följande.

J C m.fl.

Fastigheten Y ligger ca 600 meter från anläggningen. Flera fastighetsmäklare har samstämmt uppgett att en anläggning i närheten av ett bo-stadshus har en negativ effekt vid en eventuell försäljning och minskar värdet av-sevärt.

Anläggningen kommer också att ge upphov till lukt, ökad tung trafik och flugor.

Bostadshuset har renoverats för ett långsiktigt boende och mycket pengar har lagts ned på detta.

G F m.fl.

Den lukt och täta trafik som anläggningen kommer att ge upphov till innebär att det inte kommer att finnas något marknadsvärde kvar för huset på Z.

A J m.fl.

På grund av besvärande och otrevlig lukt borde biogasanläggningen ligga långt bort från bebyggelsen. Turistnäringen, såsom Rinkeby Gårdsbutik, kommer att påverkas negativt av anläggningen. Turistnäringen består i att laga mat och guida på gården. I gårdsbutiken säljs delikatesser och kvalitetsmat.

Den valda platsen är rik på fornlämningar. En lämpligare lokalisering borde vara på de inblandade gårdarnas brukningscentrum där det luktar gödsel och djur alternativt vid Ålberga. Där är det glesare bebyggelse och därmed mindre olägenheter för närboende och företag.

A L och J L

Det är svårt att veta att de villkor som gäller för lukthanteringen verkligen efterlevs och om de kommer att hjälpa mot olägenheterna. Det bör klargöras hur man kan påverka verksamheten och eventuellt stoppa driften om den inte lever upp till åtagandena för en luktfri drift. Det bör även klargöras vart man ska vända sig om besvär

uppkommer så att eventuella synpunkter inte behandlas som oskäligen klagomål från grannar utan att de som beslutar kommer ut och luktar på plats.

J L

Swedish Biogas uppförde åren 2009–2010 en biogasanläggning i Örebro på vilken klagomål framstälts om kraftig lukt. Likaså har det påtalats problem med lukt från bolagets anläggning i Katrineholm.

Av Boverkets allmänna råd framgår att avståndet från en avfallsanläggning ska vara minst 500 meter till närmaste bebyggelse. Swedish Biogas har i sin ansökan endast ett hushåll berörs eftersom den är belägen ca 300 meter från den planerade anläggningen. I Naturvårdsverkets handbok 2003:4 med allmänna råd till 2 kap. 3 § miljöbalken anges att ett lämpligt säkerhetsavstånd till boende kan vara längre än 500 meter om boende finns i förhärskande vindriktning. Avståndet till J Ls fastighet är ca 750 meter och mestadels öppet landskap.

Inom en radie på 2 000 meter från den planerade anläggningen bor idag 600–800 personer. Därtill kommer de fritidsboende. Miljökonsekvensbeskrivningen har i alternativet ”Rösäng” inte tagit hänsyn till de boende i området på det sätt som Naturvårdsverket gett uttryck för i handboken. Flera personer kan vittna om luktspridning på två kilometers avstånd.

Luktstörningar likt de som drabbats de boende kring Swedish Biogas anläggning i Örebro kommer sannolikt även att påverka fastighetsvärdet på fastigheterna belägna i anläggningens närhet. Det är i sig ett skäl för att placera biogasanläggningen där så få hushåll som möjligt kommer att påverkas.

Trots påpekanden från Miljökontoret i Örebro kommun har bolaget inte kommit till rätta med problemen vid anläggningen i Örebro. Miljönämnden i Örebro kommun har också beslutat om miljöstraffavgift för underlåtenhet att i förväg anmäla om installation av köldmedieaggregat. Miljökontoret i Katrineholms kommun har

beslutat om att väcka åtal mot Swedish Biogas för överträdelse av transportvillkor och bolaget påbörjat anläggningsarbete utan erforderligt tillstånd. I ett avgörande från Mark- och miljödomstolen, som gällde bolagets planerade anläggning i Skarpnäck, har konstaterats att bolaget inte borde meddelas tillstånd. Det torde stå klart att bolaget vid upprepade tillfällen, trots tillsägelser och sanktionsavgifter, inte klarar av att följa villkor i meddelade tillstånd. Bestämmelsen i 16 kap. 6 § miljöbalken borde därför vara tillämplig även i detta fall.

Av Swedish Biogas hemsida framgår att bolagets grundare, den tidigare respektive nuvarande verkställande direktören samt andra personer verksamma inom bolaget känt varandra i många år från olika befattningar i Linköpings kommun och olika kommunala bolag. De torde väl känna till varandras egenskaper och kompetensnivå.

De största aktieägarna i moderbolaget är också styrelsemedlemmar i bolagen. De har på detta vis under åren haft en omfattande insyn i bolagen. Få ändringar har skett i styrelserna under de senaste åren. Inom bolaget finns åtskilliga anställda och befattningshavare som varit insatta eller delaktiga i de problem som varit under åren. Informationen torde inte vara ny för bolaget som i samband med sin nyliga genomgång av bolaget får antas ha kartlagt vem som varit inblandad och i vad under åren. Sammanfattningsvis kan det konstateras att bolaget efter verkställande direktörens avgång i princip har kvar samma personal och befattningshavare samt samma styrelse och ägare varför någon reell förändring i bolaget knappast kan sägas ha skett. Om bolaget framöver kommer till rätta med de långvariga problemen i verksamheten kommer under alla omständigheter kunna bedömas först avsevärt längre fram i tiden.

Det ställs långtgående krav på att utövande bolag har en klar reglerad ordning för hur man ska tillse att lagar och regler på miljörättens område efterlevs. Med hänsyn till vad som framgår i 8 kap. 4 § fjärde stycket aktiebolagslagen samt lagens förarbeten (se prop. 1997/98:99) och mot bakgrund av vad Swedish Biogas har anfört avseende att de allvarliga bristerna har pågått i flera år måste stå klart att

styrelsen brustit i sin skyldighet att se till att rutiner och funktioner som verkar kvalitetssäkrande funnits. Under alla omständigheter är det uppenbart att bolagets syn på ansvar skiljer sig från gällande rätt och att styrelsen inte haft rutiner för att utvärdera och övervaka den verkställande direktören. Av lagkommentaren framgår även att styrelsen fortlöpande ska förvissa sig om att den till vilken uppgiften delegerats är lämplig för uppgiften.

Ett bolags styrelse har ett absolut ansvar att tillse att tillräckliga kontrollsystem finns för verksamheten och att den verkställande direktörens arbete följs upp. Det kan inte ha undgått styrelsen de svåra problem som funnits vid anläggningen i Örebro. Dessa problem har också uppmärksammats i den process som pågått beträffande bolagets tänkta anläggning i Skarpnäck. Styrelsens ansvar följer av aktiebolagslagen.

De problem som förekommit vid Swedish Biogas andra anläggningar är relaterade till själva bolaget och inte till den förra verkställande direktören. Detta framgår av följande faktorer. – Styrelsen och ägaren har varit i princip desamma de senaste åren, inget har ändrats i denna del efter den verkställande direktörens avgång. De har under åren haft att utöva tillsyn över verksamheten/verkställande direktören och har inte funnit skäl att ingripa. – Chefer och andra med högre befattning, vilka känt till och deltagit i den bristfälliga driften genom åren kvarstår oförändrade. – Brister inom verksamheterna har fortsatt efter den verkställande direktörens avgång. Som exempel kan nämnas nya otillåtna utsläpp, luktstörningar och brister i egenkontroll. – Trots att bolaget länge vetat om att närboende lider av deras verksamheter samt att verksamheterna även orsakat materiell skada i form av värdeminskning av fastigheter och fuktskada på en fastighet har inte de närboende erbjudits kompensation för de gångna årens lidande.

Beträffande den planerade anläggningen i Skarpnäck bedömde Mark- och miljööverdomstolen att anläggningen inte kunde tillåtas med hänsyn till de luktproblem som kunde bli en följd. Mark- och miljööverdomstolen ansåg att ett påverkansområde om två kilometer skulle beaktas. I nu aktuellt fall har Swedish Biogas aldrig upplyst om

att ett så omfattande område kan bli påverkat av lukt. Åtskilliga fastigheter skulle bli drabbade. Detta, sammantaget med de två tidigare grova felbedömningarna bolaget gjort, gör att den slutsatsen dras att bolaget antingen brister i kompetens att bedöma eventuella störningar eller att bolaget inte vill medge risken för störningar. Vidare visar Mark- och miljööverdomstolens bedömning om påverkansområdet under alla omständigheter att det av Boverket rekommenderade avståndet om 500 meter mellan bostad och avfallsanläggning bör följas. Avståndet i Jönåker är alldeles för kort.

A R

Vattenfall drev i slutet av 1980-talet en försöksanläggning med en halmförbränningspanna på Rällinge gård. Anläggningen skulle stå för uppvärmningen utav svinhus, bostäder samt tork- och verkstadsutrymmen. Anläggningen kunde endast användas under två dagars drift. Redan vid provstarten noterades att röken från anläggningen letad sig in i svinhusen. Djuren stressades kraftigt. Flera suggor kastade sina foster. Över 100 grisar blev svans- och öronbitna. Totalt dog och avlivades ca 20 djur. Vid kontakt med SMHI framkom att det behövdes en 50 meter hög skorsten för att undvika problemet med röken. Under en period användes åkrar vid Larslund som flygfält för bl.a. segelflyg. Segelflygare som passerade över Rällinge fick många gånger nödlända på åkrarna på grund av nedåtriktade luftströmmar och ingen termik för uppåtvindar. Om en biogasanläggning skulle uppföras i närområdet, ca 1 600 meter från Rällinge gård och i den förhärskande vindriktningen, kan detta allvarligt störa den planerade svinproduktionen eftersom grisar är känsliga för främmande lukter.

På Rällinge gård sker även uthyrning av bostäder och en stugby. Uthyrningen av bostäderna och stugorna kan försvåras på grund av de främmande och oangenäma lukter och dofter som regelbundet sprids från en biogasanläggning. Bostäderna ger årligen en intäkt om 480 000 kr och stugorna 950 000 kr. Intäkterna är ett väsentligt bidrag till gårdens drift.

Den tidigare anvisade platsen för anläggningen i Gromossen är ett avsevärt bättre alternativ eftersom det vid Gromossen på ett avstånd på 5 500 meter finns endast en

sommarstuga i den förhärskande vindriktningen. I det nu aktuella alternativet finns det inom ett avstånd på 2 500 meter ca 35 boende och i Jönåker, ca 1 200 meter från anläggningen, bor det ca 800 personer. Jönåker är med sin placering i en dalgång av Kildalen speciellt känsligt för kall, fallande, luft och därmed luftens innehåll av främmande gaser och föroreningar. Jönåkers läge medför att platsen är mycket kallare än de omgivande högre belägna platserna runt samhället. Vintertid kan temperaturskillnaden vara upp till 10 grader.

Länsstyrelsen

Som de närboende har påpekat kan biogasanläggningar ge upphov till lukt. För den biogasanläggning som Swedish Biogas nu har meddelats tillstånd att driva har det föreskrivits villkor gällande lukt. Tillsynsmyndigheten har också getts möjlighet att vid behov föreskriva ytterligare villkor för att motverka luktolägenheter. Dessutom har bolaget åtagit sig att endast tillåta korttidslagring av råvara inom anläggningen, att rötkastrarna förses med onlinemätning för att undvika driftstörning samt att de underhållsarbeten som kan skapa luktproblem inte utförs vid olämplig vindriktning samt fredag eller annan helgdag. Dessa försiktighetsmått sammantaget borde hindra luktolägenhet från anläggningen.

De närboende har även under prövningen tagit upp händelsen med nedåtgående vindar på 1980-talet. SMHI har yttrat sig om detta och då framfört att det aktuella området inte torde vara mer utsatt av nedåtgående vindar än andra platser.

Swedish Biogas

Biogasanläggningen i Örebro driftsattes 2009. Anläggningen ligger i anslutning till den kommunala avfallsanläggningen. Luktolägenheter har rapporterats. Luktkällan är dels avfallsanläggningen, dels den 1 ha stora lagringsytan för ensilage som finns på biogasanläggningen. På den planerade biogasanläggningen i Stigtomta kommer det inte att byggas en lagringsyta. Motsvarande luktolägenheter kommer därför inte att uppstå.

I Lidköping driftsattes en biogasanläggning 2011 och som är av samma storlek som anläggningen i Örebro. I Lidköping byggdes inte någon lagringsyta och det har inte rapporterats några luktolägenheter. Anläggningen i Lidköping ligger ca 1 000 meter från ett villaområde som dessutom ligger i den förhärskande vindriktningen.

Biogasanläggningen i Katrineholm driftsattes 2010 och den nu planerade anläggningen kommer att skilja sig från denna på följande punkter.

- Ventilationsluft från gasuppgradering kommer vara anslutet mot kolfilter.
- Hygieniseringstankar är anslutna mot slutna rötkammare istället för att ha andningsrör till omgivningsluft.
- Gödselinlastningsbrunn och tank för lagring av flytande substrat kommer att anslutas mot luktreducerande utrustning.
- Biogödselbrunn kommer att vara utrustad med gastätt MPG-tak samt uppsamling av biogas mot rötkammare.

Förutom de nu nämnda anläggningarna har flera biogasanläggningar driftsatts. För varje nybyggd anläggning utvecklas och förfinas teknikval och design. Exempelvis drivs följande anläggningar utan olägenhet.

- Odensviholm biogasanläggning driftsattes 2009 samt producerar el och värme av 19 000 ton gödsel och ensilage per år.
- Lidköping biogasanläggning driftsattes 2011 och producerar fordonsgas av 60 000 ton vegetabiliska råvaror per år.
- Hagelsrum biogasanläggning driftsattes 2011 samt producerar el och värme av 24 000 ton gödsel och ensilage per år.
- Brålandas två biogasanläggningar driftsattes 2012 samt producerar el och värme av 50 000 ton gödsel och ensilage per år.

Av 8 kap. 29 § aktiebolagslagen framgår att den verkställande direktören sköter den löpande förvaltningen i ett bolag enligt styrelsens riktlinjer. Så länge inte styrelsen tar över den löpande förvaltningen är den verkställande direktören ansvarig för verkställandet av alla beslut. Det åligger inte styrelsen att detaljkontrollera verkställande

direktörens verkställighet eftersom styrelsen då har övertagit verkställigheten. I den historik och brister som åberopas av J L utgör dessa misstag och brister uteslutande felaktigheter i verkställigheten av styrelsens beslut.

Styrelsen har beslutat om investeringar i biogasanläggningar på underlag från verkställande direktör och andra medarbetare i företaget. De underlag och rapporter som förekommit har aldrig på något väsentligt sätt avvikit från vad styrelsen kunnat förvänta sig och kräva. Styrelsen har fått kännedom om erhållna miljötillstånd och investeringsobjekten har presenterats som väl i linje med lämnade tillstånd.

Rapporter och drift och verksamhet har också skett i vederbörlig ordning och någon vetskap eller anledning till misstanke om felaktigheter eller brister i hantering av biogasanläggningarna har inte funnits. Den tidigare verkställande direktören hade den erfarenhet och den kunskap som erfordrades för att verkställa styrelsens beslut, vilket knappast heller ifrågasatts. Det kan inte göras gällande att verkställigheten av besluten vari av sådan art att styrelsen skulle ha lagt sig i hur upphandlingen och projekteringen av biogasanläggningarna skulle ske, inte heller hur driften av anläggningarna skulle skötas. Därmed har styrelsen fullgjort sin uppgift.

Felaktigheterna som har uppdagats har t.ex. bestått i avvikelser från lämnat miljötillstånd av rent teknisk karaktär eller transporter av gas på otillåtna tidpunkter, vilket är typiska verkställighetsfrågor som helt åvilar den verkställande direktören och övriga till vilka den verkställande direktören har delegerat uppgifterna. Felaktigheter av detta slag kommer inte styrelsen till kännedom förrän felet eller bristen redan är ett faktum. Vare sig styrelseordföranden eller övriga ledamöter har någon praktisk möjlighet att kontrollera verkställigheten och har normalt inte heller kompetensen att göra så.

Beträffande bedömningen om vandel enligt 16 kap. 6 § miljöbalken hänvisas till Mark- och miljööverdomstolens dom den 25 juni 2013 i mål nr M 10187-12.

DOMSKÄL*Ersättning för minskade fastighetsvärden*

Mark- och miljödomstolen kan pröva endast de frågor som behandlas i det överklagade beslutet. De av G F m.fl. framställda yrkandena om ersättning för minskade fastighetsvärden kan inte prövas inom ramen för det här målet. Yrkandena ska därför avvisas.

Kan tillstånd nekas med hänvisning till tidigare skötsamhet?

Den första frågan som mark- och miljödomstolen har att ta ställning till är om tillstånd enligt bolagets ansökan bör nekas med stöd av 16 kap. 6 § miljöbalken. Där sägs att tillstånd kan vägras den som inte fullgjort sina skyldigheter enligt tidigare tillstånd eller underlåtit att söka nödvändiga tillstånd.

Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen, har nyligen tagit ställning till om Swedish Biogas på grund av bristande vandel kunde nekas tillstånd till en biogasanläggning, se MÖD 2013:26. I det avgörandet uttalade Mark- och miljööverdomstolen bl.a. att de olägenheter och eventuella missförhållanden som påtalats när det gäller bolagets anläggningar på andra platser i Sverige inte är sådana att de bör leda till att tillstånd kunde vägras bolaget på den grunden.

I det här fallet har det, när det gäller frågan om skötsel m.m. av bolagets anläggningar på andra platser i Sverige, förts fram i allt väsentligt samma omständigheter som de som åberopades i överinstansens avgörande. Det har inte framkommit något som ger anledning för mark- och miljödomstolen att i det här målet bedöma frågan om bolagets skötsamhet på något annat sätt än Mark- och miljööverdomstolen har gjort i sitt avgörande. Det ansökta tillståndet kan alltså inte nekas med hänvisning till 16 kap. 6 § miljöbalken.

Lokaliseringen

Den andra frågan som mark- och miljödomstolen har att ta ställning till är om lokaliseringen av biogasanläggningen uppfyller kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken. I bestämmelsen sägs att för all verksamhet ska väljas en sådan plats att ändamålet kan uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. De krav som kan ställas på val av plats för en verksamhet gäller i den utsträckningen det inte kan anses orimligt att uppfylla det (2 kap. 7 § miljöbalken).

När en prövningsmyndighet bedömer om en verksamhet kan tillåtas på platsen har det betydelse bl.a. vilka alternativa lokaliseringar som kan finnas samt omfattningen och karaktären av de störningar som verksamheten kan ge upphov till i omgivningen. När ansökan gäller nyetablering av en biogasanläggning finns det anledning att särskilt beakta risken för luktolägenheter.

Av aktmaterialet framgår att det inom en radie om två kilometer från den valda platsen bor mindre än 1 000 personer. Detta kan jämföras med förhållandena i rättsfallet MÖD 2013:26, där den valda lokaliseringen avsåg ett område där det bor 30-40 000 personer. Jämförelsen till trots behöver man i det här fallet inte räkna med några olägenheter på ett så stort avstånd; det egentliga påverkansområdet torde vara betydligt mindre. Miljöprövningsdelegationens villkor nr 6-9 samt beslutet om delegation, som ger tillsynsmyndigheten befogenhet att föreskriva ytterligare villkor för att komma tillrätta med eventuella luktolägenheter, innebär sammantaget att olägenheter kan begränsas till en godtagbar nivå. Mot den bakgrunden konstaterar mark- och miljödomstolen att den plats som angivits som huvudalternativ – Rösäng – för med sig att endast ett litet antal närboende riskerar att utsättas för störningar. De alternativa platserna som redovisats i lokaliseringsutredningen framstår ur ett olägenhetsperspektiv inte som mera lämpliga än Rösäng. Det får alltså anses visat att det nu inte finns någon annan lokalisering där verksamheten kan bedrivas med mindre intrång för människors hälsa och miljön.

Villkor om att utsläppen från anläggningen ska vara luktfria

A R har begärt att tillståndet ska villkoras med att utsläppen från anläggningen ska vara luktfria.

Som angetts ovan har tillståndet förenats med långtgående villkor (nr 6-9). Därtill har tillståndmyndigheten bemyndigats att meddelat ytterligare villkor för att komma tillrätta med eventuella luktolägenheter. Det har inte framkommit något skäl för att ytterligare skärpa villkoren eller föreskriva ytterligare försiktighetsmått. ARs yrkande i den här delen kan därför inte vinna bifall.

Sammanfattning

Yrkandena om ersättning kan inte prövas i detta mål. Tillstånd kan inte nekas med hänvisning till 16 kap. 6 § miljöbalken. Den valda platsen uppfyller de krav som kan ställas enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. Vad klagandena har anfört i övrigt påverkar inte denna bedömning. Det finns inte heller något annat skäl för att miljöprövningsdelegations beslut ska upphävas. Överklagandena ska alltså avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (DV427)

Överklagande senast den 18 november 2013. Prövningstillstånd krävs.

Inge Karlström

Jan-Olof Arvidsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Inge Karlström, ordförande, tekniska rådet Jan-Olof Arvidsson samt de särskilda ledamöterna Göran Andersson och Peter Åslund. Enhälligt. Föredragande har varit beredningsjuristen Alexandra Venander.